

1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΑΜΟΥ

ΘΕΜΑ: «Νερό και άθληση»

Σχολικό έτος 2003-2004

Η Ιστιοπλοΐα

Ο άνθρωπος από αρχαιοτάτων χρόνων δοκίμασε να ξεπεράσει τα υδάτινα εμπόδια που βρήκε στο δρόμο του. Ξεκινώντας από τα ποτάμια και τις λίμνες έφτασε σε σημείο να διασχίσει τους απέραντους ωκεανούς. Ξεκίνησε με τα πιο απλά μέσα (έναν κορμό δέντρου, μερικά κλαδιά, χόρτα δεμένα μαζί, ακόμα και φουσκωμένα τομάρια ζώων) και έφτασε στην κατασκευή μεγάλων σε όγκο και χωρητικότητα πλοίων που επέτρεψαν στο εμπόριο να απλωθεί και να γίνει ο κινητήριος μοχλός για την πρόοδο και την εξέλιξη. Οι λαοί που ζούσαν στα παράλια της Μεσογείου, όπως οι Αιγύπτιοι, οι Φοίνικες, οι Κρήτες, και φυσικά οι Έλληνες, εξελίχθηκαν σε ικανότατους ναυτικούς. Στη Βόρεια Ευρώπη έχουμε το παράδειγμα των Βίκινγκς. Αρχικά, οι ναυτικοί δεν απομακρύνονταν ποτέ από τις ακτές. Έπλεαν κοντά στα παράλια για ασφάλεια και επειδή έτσι είχαν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν σταθερά σημάδια για να βρίσκουν τη θέση τους. Συνήθως ταξίδευαν κατά τη διάρκεια της ημέρας και όχι της νύχτας. Δεν είχαν στη διάθεσή τους χάρτες και άλλα ναυτικά βοηθήματα. Επομένως είναι εύκολο να φανταστεί κανείς τους κινδύνους τέτοιων ταξιδιών. Όμως, ο άνθρωπος είναι από τη φύση του ον περιέργο και κατακτητικό με τάση να ξεπερνά τα εμπόδια. Οι Έλληνες και οι Φοίνικες ήταν οι πρώτοι ναυτικοί της Μεσογείου, οι οποίοι ταξίδεψαν στην ανοιχτή θάλασσα, ακόμα και τη νύχτα. Παρατηρούσαν τις θέσεις του ήλιου και του πολικού αστέρα και τις χρησιμοποιούσαν ως οδηγό. Κατόρθωσαν ακόμα να υπολογίσουν αποστάσεις με βάση το χρόνο, την πορεία και τη θέση των πλανητών στον ουρανό. Οι εξελίξεις στη ναυτική τέχνη, την τέχνη δηλαδή του χειρισμού ενός πλοίου, έγιναν ταυτόχρονα με τις εξελίξεις στη ναυσιπλοΐα. Κάθε λαός προσέθετε κάτι καινούριο. Οι Αιγύπτιοι, εκτός από τα πρωτόγονα πανιά, χρησιμοποιούσαν και κωπηλάτες. Οι Έλληνες και οι Φοίνικες βελτίωσαν τα πανιά των πλοίων τους και αύξησαν τον αριθμό των σειρών των κωπηλατών. Περίφημο παράδειγμα τέτοιου πλοίου είναι η Αθηναϊκή Τριήρης με τρεις σειρές κωπηλατών. Με τον καιρό (το 12ο αιώνα) εμφανίστηκε η μαγνητική πυξίδα που αποτέλεσε σταθμό στην εξέλιξη των θαλάσσιων μεταφορών. Τον επόμενο αιώνα οι Ιταλοί έμαθαν να κατασκευάζουν ναυτικούς χάρτες. Χρησιμοποιήθηκαν και άλλα όργανα, όπως ο αστρολάβος και το κλισιοσκόπιο, συσκευές τις οποίες πρώτοι οι Έλληνες είχαν ανακαλύψει αιώνες πριν. Οι μεγάλοι θαλασσοπόροι και εξερευνητές, όπως ο Μαγγελάνος και ο Κολόμβος, πραγματοποιούσαν τα ταξίδια τους χάρη σε αυτά τα όργανα (ένα απαραίτητο στη ναυσιπλοΐα όργανο, το ρολόι, εμφανίστηκε πολύ αργότερα, το 17ο αιώνα). Αργότερα, οι μηχανές αντικατέστησαν τα πανιά και έγιναν η κύρια πηγή δύναμης. Έτσι, τα μεγάλα ιστιοφόρα πέρασαν στην ιστορία. Όχι όμως και τα μικρά. Αυτά επιβίωσαν κυρίως για λόγους αθλητικούς και αναψυχής, αφού το ταξίδι με μόνο σύντροφο τον αέρα και τη θάλασσα πάντα συγκινούσε και πάντα θα συγκινεί την ψυχή και το μυαλό των ανθρώπων.

Το ιστιοφόρο

Γενικός όρος με τον οποίο χαρακτηρίζονται όλα τα σκάφη, τα μεγαλύτερα από τις βάρκες, που πλέον χρησιμοποιώντας πανιά (ιστία). Μετά την εισαγωγή της μηχανι-

κής πρόωσης και ιδιαίτερα μετά την τελειοποίηση των μηχανών εσωτερικής καύσης πολλά ιστιοφόρα διαθέτουν και βοηθητική μηχανή για να τη χρησιμοποιούν για ιδιαίτερους ελιγμούς, ή όταν δε φυσάει άνεμος ή είναι πολύ ασθενής. Ο τύπος του ιστιοφόρου καθορίζεται από την εξαρτία του- την αρματωσιά του-που είναι βασικός παράγοντας των πλευστικών ικανοτήτων του σκάφους.

Πράγματι, από αυτή εξαρτιούνται και η δυνατότητα εκτέλεσης με μεγαλύτερη ή μικρότερη ταχύτητα των διάφορων ελιγμών που απαιτούνται από τη ναυσιπλοΐα, και η απόδοση της ιστιοφορίας κατά τη χρησιμοποίηση του ανέμου.

Εκτός από τα κατάρτια, τις τυχόν κεραιές και τα πανιά, η αρματωσιά ενός ιστιοφόρου περιλαμβάνει τα κρεμάμενα και τα σερνάμενα ξάρτια, που αποτελούνται κυρίως από μετάλλινα ή φυτικά σκοινιά: τα πρώτα είναι στερεωμένα ακίνητα και έχουν προορισμό κυρίως να εμποδίσουν τα κατάρτια ή τμήματά τους να λυγίσουν ή να σπάσουν με την ενέργεια του ανέμου και τη διατοίχιση του σκάφους από τον κυματισμό, αντίθετα, τα σερνάμενα χρησιμεύουν για το χειρισμό των κεραιών και των πανιών και αποτελούνται, για το σκοπό αυτό, από διάφορα συστήματα σκοινιών.

To Windsurfing

Λίγη ιστορία

Το surfing (κυματοδρομία) πρωτοεμφανίστηκε χιλιάδες χρόνια πριν, στις νότιες θάλασσες του Ειρηνικού Ωκεανού. Οι ιθαγενείς των νησιών της Πολυνησίας μάθαιναν να γλιστρούν πάνω στα ψηλά κύματα μέχρι την ακτή, χρησιμοποιώντας ξύλινες σανίδες. Η πρώτη αναφορά στο surfing έγινε από τον James Cook, τον Άγγλο θαλασσοπόρο το 1777. Ο Cook θαύμασε τον τρόπο με τον οποίο οι ιθαγενείς στα νησιά Ταϊτή και Οάχου (Χαβάνη) επιδίδονταν στο surfing χρησιμοποιώντας σανίδες και κανό. Σημείωσε μάλιστα προφητικά στο ημερολόγιο του πλοίου ότι αυτό φαινόταν να γίνεται περισσότερο για λόγους διασκέδασης. Το surfing κινδύνεψε να εξαφανιστεί, γιατί οι χριστιανοί ιεραπόστολοι που έφταναν στην περιοχή στις αρχές του 19ου αιώνα θεώρησαν ηδονιστική και ανήθικη τη δραστηριότητα αυτή και την απαγόρευσαν. Η αναβίωση του surfing και η διάδοσή του σε όλο τον κόσμο οφείλεται στον Duke Kahanamoku, έναν περίφημο κολυμβητή και σερφίστα, που διέδωσε το surfing στην Αυστραλία το 1915 και ίδρυσε τον πρώτο σύλλογο surfing στο Waikiki τη δεκαετία του 1920. Το surfing διαδόθηκε στην Αμερική και απέκτησε φανατικούς οπαδούς. Τα χρόνια του '60 έγινε τρόπος ζωής για πολλούς Αμερικανούς, ιδιαίτερα στην Καλιφόρνια, υμνήθηκε από μουσικά συγκροτήματα (Beach Boys) και έγινε θέμα πολλών κινηματογραφικών ταινιών.

Το windsurfing (ιστιοσανίδα) έκανε την εμφάνισή του στα τέλη της δεκαετίας του '60 στην Καλιφόρνια. Το άθλημα κατάγεται από το surfing (κυματοδρομία), σε συνδυασμό με την ιστιοπλοΐα, δύο αθλήματα με μεγάλη παράδοση και φανατικούς οπαδούς. Ένας ναυτικός, ο Jim Drake, και ένας φίλος του surfing, ο Hoyle Schweizer, είχαν την ιδέα να τοποθετήσουν άλμπουρο και πανί στη σανίδα του surf. Η δυσκολία δεν ήταν στη σύλληψη της ιδέας αλλά στην πρακτική της εφαρμογή. Οι δύο φίλοι ανακάλυψαν και πατεντάρισαν έναν ειδικό σύνδεσμο-μηχανισμό που επέτρεπε στο rig (δηλαδή το άλμπουρο, το πανί και τη διπλή μάτσα μαζί) να στερεώνεται πάνω σε μία σανίδα του surf, φτιαγμένη από πολυαιθυλένιο, να περιστρέφεται και να κινείται ελεγχόμενα προς κάθε κατεύθυνση. Ο συνδυασμός αυτός σανίδας-πανιού έδωσε ένα πολύ ελαφρύ ιστιοπλοϊκό σκάφος, το μόνο που μπορούσε να ταξιδεύει χωρίς τιμόνι. Βάπτισαν την εφεύρεσή τους Windsurfer και άρχισαν τη μαζική παραγωγή του στις

αρχές τις δεκαετίας του '70. Το καινούριο αυτό σπορ διαδόθηκε γρήγορα στην Αμερική και μερικά χρόνια αργότερα κατέκτησε και την Ευρώπη. Γύρω του άρχισε να αναπτύσσεται μια πραγματική βιομηχανία και πολλές εταιρείες ξεκίνησαν να κατασκευάζουν ιστιοσανίδες σε όλο τον κόσμο. Σύντομα άρχισαν να διοργανώνονται αγώνες σε πολλές χώρες. Τα πρώτα χρόνια οι ιστιοσανίδες ταξίδευαν με χαμηλές ταχύτητες και δεν απομακρύνονταν από τις ακτές. Από τότε το άθλημα έχει εξελιχτεί πολύ, αφού έμπειροι αθλητές μπορούν να πετύχουν ταχύτητες που πλησιάζουν τα 80χμ./ώρα και να διασχίζουν μεγάλες αποστάσεις, ακόμα και ωκεανούς. Το πρώτο παγκόσμιο πρωτάθλημα έγινε το 1973, ενώ το 1984 το windsurfing έγινε Ολυμπιακό άθλημα, στο οποίο διαπρέπει και ο δικός μας Νίκος Κακλαμανάκης, Χρυσός Ολυμπιονίκης και Παγκόσμιος Πρωταθλητής.

Η ιστιοσανίδα

Η ιστιοσανίδα είναι η απλούστερη μορφή ενός ιστιοφόρου σκάφους. Είναι πολύ ευέλικτη στη θάλασσα και εύκολη στη μεταφορά της. Αποτελείται από το board (σανίδα-σκάφος) και το rig (άλμπουρο, πανί, μάτσα και σύνδεσμος μαζί). Τα πρώτα μοντέλα Windsurfer του Hoyle Schweitzer είχαν μήκος τρεισήμισι μέτρα και ζύγιζαν γύρω στα τριάντα κιλά. Σήμερα οι ιστιοσανίδες έχουν μήκος από δυόμισι έως τέσσερα μέτρα και βάρος από επτά έως είκοσι κιλά. Στο μπροστινό μέρος της σανίδας υπάρχει μια υποδοχή, στην οποία μπορεί να δεθεί σχοινί για ρυμούλκηση. Στο πίσω μέρος της σανίδας υπάρχει ένα μικρό πτερύγιο (fin). Επιπλέον, οι σανίδες με μήκος πάνω από τρία μέτρα έχουν μία μικρή καρίνα (πτερύγιο) στο κέντρο τους, όπως και τα ιστιοφόρα. Η καρίνα αυτή τοποθετείται μέσω μιας σχισμής στο κέντρο της σανίδας και ασφαλιζεται κατά τη διάρκεια του windsurfing, ενώ μετά αφαιρείται.

Όλες οι σχολές windsurfing έχουν τον κατάλληλο εξοπλισμό. Ο αρχάριος πρέπει να ξεκινήσει με μία μεγάλη σε μήκος και χωρητικότητα σανίδα με ελαφρύ rig. Μπορεί να φαίνεται άβολη λόγω μεγέθους, αλλά μια τέτοια σανίδα προσφέρει σταθερότητα, ταξιδεύει με άνεμο μικρής έντασης και είναι εύκολη στους χειρισμούς. Το ελαφρύ rig στρίβει και τραβιέται εύκολα από το νερό, αφήνοντας τον αθλητή να συγκεντρωθεί στην εκμάθηση.

Στην αγορά θα βρείτε μία εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία. Εκτός από την τιμή (ξεκινούν από 250.000-300.000 για μια καινούρια ιστιοσανίδα), πρέπει να υπολογίσετε μερικούς άλλους παράγοντες πριν αγοράσετε ιστιοσανίδα, όπως τη συχνότητα και τον τόπο που σκοπεύετε να αθλείστε και το βάρος σας. Μεγάλες θεωρούμε τις σανίδες με μήκος τρεισήμισι μέτρα ή και περισσότερο, που μπορούν να φτάσουν και να ξεπεράσουν τα 200 λίτρα σε χωρητικότητα. Οι σανίδες αυτές έχουν ένα κεντρικό πτερύγιο (καρίνα) που βοηθά στη σταθερότητα της πλεύσης και μειώνει τον κίνδυνο ανατροπής.

Μικρές λέμε τις σανίδες που έχουν μήκος λιγότερο από τα τρία μέτρα. Αυτές δεν έχουν πολύ καλή πλευστότητα και απαιτούν έμπειρο αθλητή, καθώς και αρκετά δυνατό άνεμο για να ταξιδέψουν (περισσότερα από τέσσερα μποφόρ).

Υπάρχουν και σανίδες που βρίσκονται ανάμεσα στους δύο αυτούς τύπους και χρησιμοποιούνται στη σταδιακή εξέλιξη του αθλητή, χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο. Όταν κανείς εκπαιδευτεί σωστά σε μια μεγάλη σανίδα, μπορεί εύκολα να περάσει σε μια μικρή, αφού έχει μάθει να χειρίζεται το rig.

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΑΜΟΥ**Τάξη: Β΄ Τμήμα: 1ο****ΘΕΜΑ: «Έθιμα του Πολέμου»****Σχολικό έτος 2003-2004****Υπεύθυνη καθηγήτρια:** Ευγενία Βονάτσου**Εισαγωγή**

Στην εργασία αυτή έγινε μια προσπάθεια να μελετηθούν τα έθιμα και τα σύμβολα που συνδέθηκαν με τους πολέμους κυρίως κατά την αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή εποχή και τα βυζαντινά χρόνια.

Τα έθιμα γεννήθηκαν από την ανάγκη του ανθρώπου για την κατανόηση του κόσμου που τον περιβάλλει και εκφράστηκαν ως τελετουργικές πράξεις, προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Τα έθιμα του πολέμου επεκράτησαν από τα πολύ παλιά χρόνια γύρω από την έκβαση των μαχών, τη μοιρασιά των αγαθών που κατακτούσαν οι νικητές, την απονομή τιμών στους ήρωες και την ταφή των πολεμιστών. Παράλληλα, το δικό τους ιδιαίτερο ρόλο διαδραμάτισαν και οι απεικονίσεις συμβόλων και διακοσμητικών στοιχείων στον πολεμικό εξοπλισμό των στρατιωτών ως μέσα για την προβολή του ηρωισμού και της πολεμική ετοιμότητας των στρατευμάτων.

Αυτά τα πολεμικά έθιμα και οι συμβολικές παραστάσεις, όπως τα γνωρίζουμε σήμερα, αποτελούν ενδείξεις του πνευματικού και υλικού πολιτισμού των παλαιότερων λαών.

Μαντείες και θρησκευτικές προλήψεις

Πριν ξεκινήσει μια πολεμική επιχείρηση οι στρατηγοί συνήθιζαν να αναζητούν προφητείες για την έκβασή της ψάχνοντας για οiwονούς στα σπλάχνα των θυσιασμένων ζώων. Μελετούσαν επίσης σημεία της φύσης, όπως το πέταγμα των πουλιών.

Αναζητούσαν ακόμα χρησμούς από τα μαντεία, οι οποίοι χρησιμοί των μαντείων είχαν μεγάλη επίδραση στην ψυχολογία του στρατεύματος. Το ίδιο ίσχυε και για την ημερολογιακή έναρξη μιας εκστρατείας. Για να ξεκινήσουν μια μάχη συχνά αναζητούσαν πρώτα ευνοϊκά σημάδια. Οι Σπαρτιάτες αναφέρεται ότι καθυστέρησαν να φτάσουν στη μάχη του Μαραθώνα γιατί φοβήθηκαν να ξεκινήσουν πριν γίνει πανσέληνος.

Κάτι ανάλογο συνέβη και στην εκστρατεία στη Σικελία η οποία άρχισε με έκλειψη σελήνης και η καταστροφική της έκβαση αποδόθηκε στο γεγονός αυτό.

Ο στρατηγός Νικίας συνήθιζε επιπλέον να παίρνει μαζί του εικόνες των Αθηναίων θεών και μία φορητή εστία στην οποία καίει διαρκώς η φλόγα από την εστία της πόλης. Τον συνόδευαν επίσης και μάντιες οι οποίοι δίνουν τη γνώμη τους για κάθε σημαντική απόφαση, αφού πρώτα συμβουλευτούν τους θεούς.

Λίγο πριν αρχίσει η εκστρατεία, ο αρχηγός κάνει θυσία και προσεύχεται στους θεούς. Στους θεούς αφιερώνει τη ζωή των εχθρών και λάφυρα. Συνέβαινε ακόμα σε ορισμένες περιπτώσεις, μετά από την επίθεση της μίας πλευράς, οι αντίπαλοι να περιμένουν την εμφάνιση κάποιων θεϊκών σημαδιών προτού αντεπιτεθούν. Στις Πλαταιές, ο σπαρτιατικός στρατός περίμενε, κρατώντας τα όπλα του ενώ δεχόταν τα βέλη του εχθρού, για ένα σημάδι των θεών. Επίσης, εκτός από τους θεούς στη μάχη βοηθούν και οι μυθικοί ήρωες, ο Πλούταρχος αναφέρει ότι στη μάχη του Μαραθώνα, καθώς οι στρατιώτες ήταν παραταγμένοι απέναντι στους Πέρσες πολλοί από αυτούς πίστεψαν ότι είδαν το φάντασμα του Θησέα οπλισμένο να ρίχνει το ακόντιό του ενάντια στους βαρβάρους.

Ο πόλεμος για τους Ρωμαίους αποτελούσε σοβαρή κρατική υπόθεση και οι εχθροπραξίες άρχιζαν μόνο αφού πρώτα είχαν τηρηθεί οι θρησκευτικές τελετουργίες και οι νομικοί τύποι. Όταν δηλαδή η Ρώμη υφίστατο μια αδικία, το ανώτατο πολιτικό της όργανο, η Σύγκλητος, έστελνε αρχικά στον εχθρό ιερείς, τους ονομαζόμενους ειρηνοδίκες, να ζητήσουν να επανορθώσουν με συγκεκριμένους όρους. Αν δεν έπαιρναν απάντηση μέσα σε τριάντα ημέρες, οι ειρηνοδίκες επέστρεφαν στα σύνορα της εχθρικής χώρας και έριχναν ένα ακόντιο στο χώμα. Αυτή η πράξη σήμαινε την έναρξη πολέμου. Στη συνέχεια όλοι οι στρατεύσιμοι άντρες που θα έπαιρναν μέρος σε αυτόν έδιναν έναν όρκο. Ο καθένας πλήρωνε τον εξοπλισμό του και στην πρώτη γραμμή παρατάσσονταν οι πλούσιοι που διέθεταν και καλύτερα αμυντικά όπλα. Πριν ξεκινήσει για την εκστρατεία, ο ύπατος (Ρωμαίος αξιωματούχος) πήγαινε στο ναό του θεού του πολέμου, Άρη, και άγγιζε τα όπλα του θεού ζητώντας του να βοηθήσει για τη σωτηρία της Ρώμης. Στη συνέχεια συμβουλευόταν τους οiwονούς για να βεβαιωθεί ότι οι θεοί θα παραστέκονταν στους ανθρώπους στον πόλεμο.

Η μελέτη των οiwονών ήταν δουλειά των οiwονοσκόπων οι οποίοι ερμήνευαν το πέταγμα και τη συμπεριφορά των πουλιών, όπως την κατεύθυνση από την οποία πετούσαν. Για παράδειγμα, μετέφεραν τις ιερές όρνιθες στην εξοχή και αν είχαν όρεξη όταν τις τάιζαν το θεωρούσαν καλό σημάδι για την έναρξη των πολεμικών επιχειρήσεων.

Κατά τα Βυζαντινά χρόνια διατηρήθηκαν και ενισχύθηκαν αυτές οι μαντικές προβλέψεις. Ιδιαίτερα μετά των άλωση της Κωνσταντινούπολης, πολλές ήταν οι απόψεις που διατυπώθηκαν σχετικά με τα σημάδια της φύσης που προοικονόμησαν την καταστροφή αυτή. Ειπώθηκε, για παράδειγμα, ότι το φεγγάρι την παραμονή της Άλωσης είχε επάνω του κηλίδες στο χρώμα του αίματος.

Το Βυζαντινό κράτος είχε στενούς δεσμούς με τη Χριστιανική θρησκεία και η σχέση αυτή επεκτείνονταν και στο στρατό.

Στα στρατόπεδα του Βυζαντινού στρατού βρίσκονταν ιερείς οι οποίοι έκαναν πρωί και βράδυ λειτουργία την οποία παρακολουθούσαν όσοι βρίσκονταν στη μονάδα. Οι ιερείς επίσης εμπύχωναν τους στρατιώτες και τους προέτρεπαν να προσεύχονται στους προστάτες του στρατού, Αρχάγγελο Μιχαήλ και Άγιο Θεόδωρο τον Στρατηλάτη.

Παρά τους ισχυρούς στρατιωτικούς εξοπλισμούς οι Βυζαντινοί αγαπούσαν την ειρηνική ζωή και ήταν θρησκευόμενοι. Ο Άγιος Βασίλειος είχε συμβουλέψει τους στρα-

τιώτες που είχαν σκοτώσει κάποιον στη μάχη, να επιδιώκουν συγχώρεση για την πράξη τους υποβάλλοντας τον εαυτό τους σε προσευχή, νηστεία και εξομολόγηση.

Όταν πραγματοποιούσαν επίθεση, οι στρατιώτες φώναζαν πολεμικές ιαχές. Συχνά φώναζαν ως σύνθημα τη φράση «ο Σταυρός νικά». Κατά τη διάρκεια της μάχης, οι στρατιωτικοί ιερείς ενθάρρυναν τους στρατιώτες με άσματα, απαγγελίες και τους θύμιζαν το καθήκον τους. Στη μάχη πήγαιναν μπροστά οι σημαιοφόροι του συντάγματος κρατώντας ψηλά τις σημαίες και τα λάβαρα για να τονώνουν το ηθικό του στρατεύματος.

Λάφυρα και τρόπαια

Τα λάφυρα του πολέμου αποτέλεσαν πάντα ένα από τα κίνητρα για την κήρυξη του, περισσότερο ή λιγότερο σημαντικό ανάλογα με τις αιτίες του πολέμου και τις συνθήκες της κάθε εποχής. Μπορεί να περιλαμβάνουν κτήματα, όπλα, κοσμήματα και άλλα αγαθά, όπως άλογα και ξυλεία για κατασκευές και επιδιορθώσεις καραβιών, αλλά και δούλους και δούλες.

Στα μυκηναϊκά χρόνια, οι αρχηγοί κάνουν επιθέσεις για να αυξήσουν τα κοπάδια τους, να πολλαπλασιάσουν τα κτήματά τους και να αποκτήσουν πολύτιμα λάφυρα. Η λεία του πολέμου μοιράζεται σύμφωνα με την ιεραρχία της ομάδας. Ο αρχηγός κρατά για τον εαυτό του τα πιο πολύτιμα λάφυρα. Παίρνει δηλαδή τα καλύτερα κτήματα και τις γυναίκες που θέλει.

Τη σημασία που έχει η μοιρασιά των λαφύρων φαίνεται στα Ομηρικά έπη από την οργή του Αχιλλέα όταν ο βασιλιάς Αγαμέμνονας απαίτησε να του παραχωρήσει ο Αχιλλέας τη δούλα του τη Βρισηίδα και ο Αχιλλέας οργίστηκε γιατί ένοιωσε ότι αυτό μείωνε το κύρος του.

Τα παρακάτω λόγια απευθύνει ένας Αχαιός στον Αγαμέμνονα:

*«Πλήθος χαλκόν εις τες σκηνές, πολλές γυναίκες έχεις
που διαλεκτές σου δίδομεν εσέν' απ' όλους πρώτα
κάθε φορά που του εχθρού πορθούμεν πολιτείαν.»*

Από τους σκοτωμένους εχθρούς και τους αιχμάλωτους αφαιρούν τα όπλα (σκύλευση των νεκρών). Αυτά τα φορούν οι νικητές, όπως ο Έκτορας την πανοπλία του Πατρόκλου αφού τον σκότωσε, ή τα στοιβάζουν στο πεδίο της μάχης και φτιάχνουν το «τρόπαιον» που το αφιερώνουν στους θεούς και αποτελεί ιερό αντικείμενο λατρείας. Το στήσιμο του τροπαίου αποτελεί επίδειξη της νίκης καθώς για να το φτιάξουν έπρεπε να παραμείνουν στο πεδίο της μάχης. Κάποιες φορές που συνέβαινε το αποτέλεσμα της μάχης να είναι αμφίβολο, έστηναν και οι δύο πλευρές τρόπαιο μετά το τέλος της μάχης.

Στην κλασική εποχή, αφιέρωναν στους θεούς μόνο το ένα δέκατο από τα λάφυρα, την «δεκάτη». Αυτό αποτελεί την αρχή της συνήθειας να φτιάχνουν μνημεία τα οποία είναι πολλές φορές πολυτελή αγάλματα, περισσότερα από ένα που τα έβαζαν το ένα κοντά στο άλλο κατά μήκος των ιερών οδών, όπως στους Δελφούς.

Οι αυτοκράτορες στο Βυζάντιο όταν έπαιρναν μέρος σε εκστρατείες ταξίδευαν μαζί με πολλές αποσκευές και αντικείμενα μεγάλης αξίας. Η σκηνή του αυτοκράτορα ήταν μεγαλοπρεπής, εφοδιασμένη με πολύτιμα χαλιά και σκεύη μεγάλης αξίας. Γενικά, είχε πολυτελή εμφάνιση και περιεχόμενα. Σε πολλές περιπτώσεις έπεφτε στα χέρια του εχθρού και αποτελούσε πολύτιμο λάφυρο. Αναφέρεται ότι όταν ο Ρωμανός ο Γ' νικήθηκε από τους Άραβες, εγκατέλειψε βιαστικά το πεδίο της μάχης για να σωθεί αφήνοντας πίσω του «σκηνή γεμάτη περιλαίμια, βραχιόλια, διαδήματα (στέμματα),

μαργαριτάρια και πολύτιμα πετράδια.» Η πολυτέλεια των βασιλιάδων βλέπουμε ότι τους ακολουθούσε και στον πόλεμο για να υπογραμμίζει τη θέση τους.

Αιχμάλωτοι και νεκρικά έθιμα

Σχετικά με την τύχη των αιχμαλώτων, στα παλαιότερα χρόνια, όπως βλέπουμε στην Ιλιάδα, οι αιχμάλωτοι πολέμου είτε θυσιάζονται προς τιμή των θεών ή ζητούνται λύτρα για αυτούς αν είναι σημαντικά πρόσωπα. Στην κλασική εποχή ισχύει το ίδιο ή και πουλούν ως δούλους γυναίκες και παιδιά.

Τους νεκρούς οι νικητές έχουν υποχρέωση να τους θάψουν και κάνουν ανακωχή με τους νικημένους για να θάψουν και τους δικούς τους. Μεγάλη σημασία είχε η φροντίδα του νεκρού πολεμιστή πριν την ταφή ή την αποτέφρωσή του όπως φαίνεται στην Ιλιάδα από την συγκινητική παράκληση του Πριάμου, πατέρα του Έκτορα, να του δώσουν το σώμα του γιου του να το θάψει με τιμές, καθώς και στην τελετουργία με σπονδές που ακολουθεί ο Αχιλλέας κατά την αποτέφρωση του σώματος του στενού του φίλου Πατρόκλου.

Επίσης, συχνά οι στρατιώτες φρόντιζαν το σώμα και τα μαλλιά τους πριν την έναρξη της μάχης, επειδή ήθελαν να τους βρει ο θάνατος περιποιημένους, καθώς δεν βρίσκονταν εκεί οι δικοί τους για να τους φροντίσουν.

Άλλη συνήθεια που υπήρχε σχετικά με τους νεκρούς που έπεφταν στο πεδίο της μάχης ήταν η μετά θάνατον μνημόνευση της ανδρείας τους με την ανέγερση επιτύμβιων στηλών επάνω στους τύμβους, τους ομαδικούς τάφους των πεσόντων πολεμιστών. Οι επιτύμβιες στήλες που αναγείρονταν στα πεδία των μαχών κάνουν αναφορά στους αντιπάλους που συγκρούστηκαν εκεί και τους στρατηγούς που ηγήθηκαν των στρατευμάτων.

Σημαίες και Λάβαρα

Οι σημαίες αποτέλεσαν σύμβολο εθνικό και θρησκευτικό. Η σημασία τους ήταν μεγάλη για τους ανθρώπους που τις δημιούργησαν αρχικά γιατί τις ταύτισαν με τη θρησκεία και τη χώρα ή τις εδαφικές διεκδικήσεις κάθε λαού στις διάφορες περιόδους της ιστορίας. Οι σημαίες αρχικά υψώθηκαν κατά τους πολέμους και γνώρισαν τόσες αλλαγές και διαφορετικές εκδοχές, όσες και οι πολιτικές και στρατιωτικές αλλαγές των λαών που τις σχεδίασαν. Μέσα από αυτές επομένως εκφράστηκαν οι θρησκευτικές ιδέες, οι πολιτικές αξίες και οι διεκδικήσεις κάθε εποχής, όπως φαίνεται και από τις σημαίες της Ελληνικής Επανάστασης που υψώθηκαν στις επαναστατημένες περιοχές προτού ιδρυθεί το ελληνικό κράτος και επικρατήσει μια κοινή σημαία.

Στο Μεσαίωνα η ανάγκη αναγνώρισης μέσα στο πεδίο της μάχης ήταν η αιτία να δημιουργηθούν σημαίες με τα οικόσημα διάφορων γενεών. Την ίδια περίοδο δημιουρ-

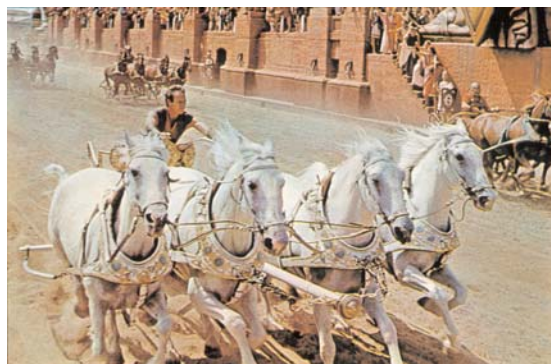
γήθηκαν υφασμάτινες σημαίες, ενώ πριν υπήρχαν αναγνωριστικά σύμβολα από ξύλο και ή μέταλλα, όπως οι σημαίες της ρωμαϊκής λεγεώνας.

Πριν από την Ελληνική Επανάσταση του 1821 στις εξεγέρσεις που γίνονταν σε διάφορες περιοχές υψώνονταν σημαίες στις οποίες υπήρχε ο σταυρός, ο δικέφαλος αετός και το πορφυρό χρώμα, σύμβολα που προέρχονται από το Βυζάντιο. Μετά την Επανάσταση, δεν υπήρχε μία κοινή σημαία για όλο το έθνος, παρά διάφορα λάβαρα από κάθε εξεγερμένη περιοχή.

Η σημαία που υψώθηκε στις 24 Μαρτίου από τον Παλαιών Πατρών Γερμανό ήταν κόκκινη με ένα μαύρο σταυρό στη μία πλευρά. Στις σημαίες των επαναστατημένων περιοχών εμφανίζονταν σύμβολα θρησκευτικά, όπως ο σταυρός, αλλά και παραστάσεις με το Χριστό, την Παναγία ή και τον Άγιο Γεώργιο. Στις σημαίες απεικονίζονται επίσης συχνά τα σύμβολα της Φιλικής Εταιρίας που είναι ο σταυρός, το φίδι και η κουκουβάγια τα οποία συμβολίζουν αντίστοιχα την ιερότητα του αγώνα, τη δικαιοσύνη και τη φρόνηση. Η σημαία που γνωρίζουμε σήμερα με τις 9 λωρίδες σε γαλάζιο και λευκό χρώμα συμβολίζει τις 9 συλλαβές της φράσης «ελευθερία ή θάνατος» και ο σταυρός που υπάρχει στο πάνω αριστερό άκρο αποτελεί το σύμβολο της Ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης.

Επίλογος

Με την παρουσίαση των πολεμικών εθίμων και των διάφορων συμβόλων που εμφανίστηκαν κατά τους πολέμους θελήσαμε να υπενθυμίσουμε τη σημασία που είχαν για τους ανθρώπους οι τελετουργικές πράξεις που ονομάστηκαν έθιμα και οι διάφορες απεικονίσεις που αποτέλεσαν τα σύμβολα ως προϊόντα του ανθρώπινου πολιτισμού. Η γνώση -και ίσως η αναβίωση κάποιων από αυτά- εμπλουτίζει τις γνώσεις μας για τους διάφορους πολιτισμούς και συντελεί τελικά στην κατανόηση των ανθρώπινων ενστίκτων και κινήτρων.

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΑΜΟΥ**Τάξη: Β΄ Τμήμα: 3ο****ΘΕΜΑ: «Πόλεμος και θρησκεία»****Σχολικό έτος 2003-2004****Υπεύθυνος Καθηγητής:** Κατσικογιάννης Κων/νος**Εισαγωγή**

Θρησκεία και πόλεμος θα έλεγε κανείς ότι ως έννοιες είναι αντίθετες από τη στιγμή που η πρώτη φιλοδοξεί να ενώσει τους ανθρώπους και η δεύτερη να τους χωρίσει. Μια ματιά όμως στην Ιστορία και όσα αυτή έχει μέχρι σήμερα καταγράψει αρκεί για να μας πείσει ότι τα πράγματα δεν είναι καθόλου έτσι. Κάθε άλλο μάλιστα. Συχνά η πίστη αποτέλεσε την αιτία και συχνότερα την αφορμή μακροχρόνιων πολέμων και αιματοχυσιών μεταξύ των «πιστών» και των «απίστων».

Η αρχή έγινε από τη μακρινή αρχαιότητα, όπου οι αμφικτιονίες διεξήγαγαν μεταξύ τους ιερούς πολέμους με αφορμή την παραβίαση των κανόνων που είχαν θεσπίσει. Το Βυζάντιο είχε επίσης συχνά επικαλεστεί την ιερότητα των αγώνων του τόσο με τον Μέγα Κωνσταντίνο που έγινε αυτοκράτορας κάτω από το χριστιανικό λάβαρο και τις λέξεις «Εν Τούτω Νίκα», όσο και με τον Ηρόκλειο που επιτέθηκε στους Πέρσες με βασικό του στόχο την ανάκτηση του Τιμίου Σταυρού.

Εκείνοι ωστόσο που κυρίως συνδέθηκαν με την έννοια του ιερού πολέμου ήταν από τη μία οι Άραβες και οι Σελτζούκοι Τούρκοι κι από την άλλη οι Σταυροφόροι της Δυτικής Ευρώπης. Οι πρώτοι εισάγουν τον όρο Τζιχάντ στο λεξιλόγιό μας και οι δεύτεροι στο όνομα του Χριστού θα αιματοκυλίσουν ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο και ιδιαίτερα τους Αγίους Τόπους.

Στις μέρες μας μουσουλμάνοι φονταμενταλιστές δικαιολογούν πολλές φορές τις ενέργειές τους στα θερμά μέτωπα του πλανήτη όπως είναι η Παλαιστίνη, το Ιράκ, η Τσετσενία και το Αφγανιστάν με βάση τη διαφορετική τους πίστη. Ακόμη και το τρομοκρατικό χτύπημα στους Δίδυμους Πύργους σχετίστηκε από κάποιους με τον ιερό πόλεμο κατά της Δύσης.

Πρόκειται λοιπόν για ένα θέμα που και επίκαιρο είναι και θα συνεχίσει να μας απασχολεί, όσο κάποιιοι από εμάς δεν εννοούμε να καταλάβουμε ότι μπροστά στα μάτια του Θεού - όπως κι αν Τον ονομάζουμε - όλοι είμαστε ίσοι κι αν δεν πάψουμε στο δικό Του όνομα να προβάλλουμε τις δικές μας κακίες και μικρότητες.

Συμπεράσματα

Η σχέση πολέμου και θρησκείας ξεκινά από μια λογική βάση, την ανάγκη του ανθρώπου μπροστά στον θάνατο να βρει στήριγμα και συμπαράσταση από μια ανώτερη δύναμη. Αυτό δεν είναι κακό. Όταν όμως ο φόνος δικαιολογείται στο όνομα της πίστης και καθετί το διαφορετικό βαπτίζεται ως εχθρικό, τα πράγματα παίρνουν άλλη τροπή. Τότε οι πιστοί γεμάτοι μίσος και φανατισμό στρέφονται ο ένας εναντίον του άλλου και υποστηρίζοντας την αποκλειστικότητα στην αλήθεια, σκορπούν τον θάνατο και την δυστυχία.

Δεν είναι όμως αυτός ο στόχος των θρησκειών. Κάθε άλλο μάλιστα. Όλες έχουν κοινά σημεία την αναζήτηση του καλού, την καθημερινή προσευχή και το έντονο ενδιαφέρον για τη συλλογικότητα. Εξίσου κοινά είναι η αίσθηση του δικαίου, ο σεβασμός του πλησίον και του αγαθού της ζωής. Έτσι, υπάρχουν αρκετές αφορμές που μας ωθούν να σκεφτούμε ότι οι θρησκείες μπορούν, αντί να ενισχύουν το μίσος που τις δηλητηριάζει, να βοηθήσουν στην καταπολέμησή του.

Αυτό που χρειάζεται είναι να επικεντρωθούν στα κοινά στοιχεία, να ξεκινήσουν επιτέλους πραγματικό διάλογο και να πάψουν να επιζητούν την αποκλειστικότητα, αποδεχόμενες στη θέση της την αρχή της συνύπαρξης, που είναι και η βάση της ανεξίθρησκείας. Είναι καιρός να πάψουν να μετρούν τους πιστούς τους και ν' αγωνίζονται η μία εναντίον της άλλης. Είναι καιρός να καταλάβουν ότι σε πνευματικά ζητήματα δεν έχουν θέση αριθμητικά δεδομένα και συγκρίσεις. Απέναντι στον Θεό, όπως κι αν τον ονομάζουμε, είμαστε όλοι ίσοι και κρινόμαστε από τη συμπεριφορά μας απέναντι στους άλλους και κυρίως εκείνους με τους οποίους διαφωνούμε.

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΑΜΟΥ

Τάξη: Γ΄ Τμήμα: 1ο

ΘΕΜΑ: «Η Γυναίκα στις Φυσικές Επιστήμες»

Σχολικό έτος 2003-2004

Μέσα από τα μαθήματα της Φυσικής, Χημείας, Βιολογίας

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Σπανού Δήμητρα**Πως εργαστήκαμε**

Στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης η Τρίτη τάξη του 2ου Γυμνασίου Σάμου δούλεψε με το θέμα της ισότητας των δύο φύλων.

Συγκεκριμένα το Γ1 επεξεργάστηκε το θέμα της Γυναικείας παρουσίας στις φυσικές επιστήμες. Γι' αυτό το θέμα αφιερώσαμε 5 δίωρα. Στο πρώτο δίωρο δουλέψαμε όλοι μαζί το Γ1 και κάποια παιδιά από το Γ3.

Χρησιμοποιήσαμε στην έρευνά μας σχολικά βιβλία Γυμνασίου και Λυκείου. Φυσικής, Χημείας, Βιολογίας, Γεωγραφίας, Τεχνολογίας, Εργαστηριακά βοηθήματα, κ.α., που μοιράστηκαν σε όλη την τάξη. Καταγράψαμε από αυτά όλα τα ονόματα επιστημόνων που βρήκαμε, έτσι ώστε να εντοπίσουμε τις γυναίκες που ασχολήθηκαν με τις Φυσικές επιστήμες στην διάρκεια της Ιστορίας τους.

Για τον ίδιο λόγο επίσης βρήκαμε φωτογραφίες που να δείχνουν εφαρμογές των επιστημών αυτών, εργαστηριακές και άλλες.

Κάποιοι άλλοι πήραν συνεντεύξεις από τον κύριο Δημήτρη Διακογιάννη (καθηγητή, Υπεύθυνο σχολικής βιβλιοθήκης ΕΠΕΑΕΚ) σχετικά με τους εναλλακτικούς τρόπος μάθησης και την κυρία Ασημίνα Κολλάρα (Διευθύντρια του Σχολείου) σχετικά με την ένταξη του σχολείου μας στα σχολεία που θα εφαρμόσουν φέτος την ευέλικτη ζώνη.

Μέσα από το διαδίκτυο ερευνήσαμε την προσωπική ιστορία επιστημόνων, ώστε να βρούμε τις γυναίκες που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη ζωή τους

Ακόμα κάναμε μια σύντομη έρευνα στις ανάλογες σχολές πανεπιστημίων και ερευνητικών ιδρυμάτων για να δούμε το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται σε αυτά.

Κάναμε κατάλογο των ονομάτων που βρήκαμε από την δεύτερη κιόλας συνάντηση, όπου χωριστήκαμε σε ομάδες.

Κατόπιν τοποθετήσαμε τους επιστήμονες κατά χρονολογική σειρά με μια επιγραμματική αναφορά στο έργο του καθενός τους, με στόχο πάντα να βρούμε τη γυναικεία παρουσία μέσα στην Ιστορία των Φυσικών Επιστημών.

Από εκεί και πέρα υπήρχε πολύ δουλειά να γίνει σχετικά με την επιλογή, την στοιχειοθέτηση και την παρουσίαση των στοιχείων που συλλέξαμε, που ανέλαβε κυρίως η υπεύθυνη για το θέμα αυτό καθηγήτρια κ. Σπανού.

Οι Φυσικές Επιστήμες στηρίχθηκαν από τα Μαθηματικά. Με αυτά μπόρεσαν να μετρήσουν και να υπολογίσουν με ακρίβεια, ώστε να καταλήξουν σε σωστά συμπεράσματα.

Η παρουσία των Γυναικών στις Μαθηματικές Επιστήμες ήταν μικρή αλλά σημαντική.

Η τύχη τους ακόμα χειρότερη από τις Γυναίκες των Φυσικών Επιστημών.

Πολλές από αυτές πλήρωσαν με διωγμούς, βασανιστήρια, ακόμα και θάνατο την ενασχόλησή τους με τα Μαθηματικά.

Η είσοδος στον εικοστό αιώνα μαζί με την ραδιενέργεια και την σχετικότητα έφερε και κάποια άλλα πρότυπα για τις σχέσεις των δύο φύλων (ακόμα κι αν πρόκειται για επιστήμονες).

Βρέθηκαν μαζί στην δουλειά

Πέτρος και Μαρία Κιουρί

Συμπεράσματα

Για να μελετήσουμε καλύτερα την παρουσία της Γυναίκας στις Φυσικές Επιστήμες κατατάξαμε τους επιστήμονες σε μια ιστορική συνέχεια, ενώ συγχρόνως μέσα από αυτό είδαμε και την εξέλιξη της ίδιας της επιστήμης και το πως αυτή συμβαδίζει με την εξέλιξη του ανθρώπινου πνεύματος και πολιτισμού. Ο ένας επιστήμονας παραδίδει τη σκυτάλη σε κάποιον άλλο, για να συνεχίσει κι αυτός στον επόμενο κ.λ.π. Έτσι από την εποχή του Γαλιλαίου, όπου αμφισβητήθηκε η πεποίθησή του για την σφαιρικότητα της

Γης (γνώση που βασίστηκε στους Έλληνες που στην ακμή τους 2000 χρόνια πριν είχαν γνώσεις που δεν έχουν ακόμα αποκρυπτογραφηθεί), φτάσαμε στην εποχή της μικροχειρουργικής, της πληροφορικής, της εξερεύνησης του διαστήματος, της θεωρίας της σχετικότητας.

Το θέμα μας όμως, κι ας μην το ξεχνούμε, ήταν η συμβολή της γυναίκας σε αυτήν την εξέλιξη. Τα αποτελέσματα ήταν χαρακτηριστικά.

Μόνο τον προηγούμενο αιώνα κατάφεραν οι γυναίκες να ασχοληθούν με αυτές τις επιστήμες - παραδοσιακά ανδροκρατούμενες- και από κει μέχρι σήμερα η συμβολή και η συμμετοχή τους αυξάνεται συνεχώς.

Όμως οι γυναίκες πάντα υπήρχαν, πάντα έπαιζαν τον ρόλο τους έστω κι αν δεν φαίνονταν. Σαν σιωπηλές σύζυγοι, μητέρες, αδερφές, ερωμένες, ήταν πάντα εκεί.

Κάποιοι όμως από τους επιστήμονες θέλησαν να αφαιρέσουν τελείως το γυναικείο στοιχείο από τη ζωή τους κι έτσι βρίσκουμε κάποιους από αυτούς άγαμους ή και μοναχούς.

Η έρευνα αυτή έγινε μέσα από το διαδίκτυο αλλά πέρα από αυτό σταθήκαμε τυχεροί και βρήκαμε κάποιες φωτογραφίες αυτών των ανθρώπων με τις γυναίκες τους μέσα σε σχολικά βιβλία. Μέσα από τις φωτογραφίες αυτές μπορέσαμε να διαπιστώσουμε σε κάποιο βαθμό τη σχέση του ζευγαριού, που τελικά μοιάζει αλλά και διαφέρει από ζευγάρι σε ζευγάρι. Όπως όλοι οι άνθρωποι της εποχής, οι άνθρωποι αυτοί έζησαν οι περισσότεροι από αυτούς με τις γυναίκες τους μέσα σε παραδοσιακούς γάμους με ελάχιστα διαζύγια και με περισσότερο τονισμένα το στοιχεία της πρακτικότητας και της αρμονικής ζωής, παρά του έρωτα και του πάθους. Χωρίς βέβαια να λείπουν και κάποιες εξαιρέσεις.

Σχετικά με την έρευνα σε επιστημονικά ιδρύματα και πανεπιστήμια το ποσοστό των γυναικών σε σχολές θετικών επιστημών είναι ακόμα και σήμερα εξαιρετικά χαμηλό.

Τελικά ή ελάχιστη συμμετοχή της Γυναίκας στις Φυσικές Επιστήμες που ισχύει μέχρι και σήμερα και μάλιστα σε κοινωνίες που η ισότητα έχει κατακτηθεί σε μεγάλο βαθμό, σε τι οφείλεται; Είναι θέμα ιδιαιτερότητας των διανοητικών λειτουργιών του γυναικείου εγκέφαλου, είναι θέμα ψυχοσύνθεσης ή είναι θέμα ταμπού;

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΑΜΟΥ**Τάξη: Γ΄ Τμήμα: 1ο****ΘΕΜΑ: «Ο ρόλος της γυναίκας, όπως εμφανίζεται μέσα στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας»****Σχολικό έτος 2003-2004****Υπεύθυνη καθηγήτρια:** Βάλβη-Τσούλου Θεοδώρα**Εισαγωγή**

Τα σχολικά βιβλία και ιδιαίτερα τα Κείμενα της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, επειδή εκτείνονται σε μεγάλο χρονικό εύρος, προσφέρουν κατάλληλο έδαφος, για να μελετηθεί ο τρόπος που παρουσιάζεται η γυναίκα και ο στερεότυπος ρόλος της σε ένα μεγάλο βάθος χρόνου.

Η λογοτεχνία επίσης, επειδή δε χρειάζεται αποστήθιση, και δίνει πολλές φορές αφορμές για συζήτηση και για ανταλλαγή απόψεων, προσφέρεται ως μάθημα για τη διερεύνηση του ρόλου της γυναίκας, όπως παρουσιάζεται από διαφορετικούς λογοτέχνες και σε διαφορετικές εποχές.

Με δεδομένο ότι οι αποδεκτές των Κ.Ν.Α. στο Γυμνάσιο είναι μαθητές από 12 έως 15 ετών και σ' αυτή την ηλικία δομούν την προσωπικότητά τους και αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη, είναι φανερό ότι ο ρόλος της λογοτεχνίας ως μάθημα είναι ιδιαίτερα σημαντικός, διότι οδηγεί σε εσωτερίκευση πρότυπων και κοινωνικών στερεότυπων.

Η τάξη που έγινε η διδακτική παρέμβαση ήταν τρίτη Γυμνάσιου και μάλιστα το Γ1. Για να συγκροτηθεί η συνολική εικόνα της γυναίκας που σχηματίζεται μέσα από ένα άθροισμα κειμένων διαφορετικών εποχών και διαφορετικής ιδεολογίας συγγραφέων έπρεπε να επιλέγουν κείμενα που να αναφέρονται σε διαφορετικούς γυναικείους ρόλους, και συγκεκριμένα στο ρόλο της γυναίκας-συζύγου, γυναίκας-μάννας και γυναίκας-κόρης, υποψήφιας νύφης μια και δεν υπάρχουν άλλοι, όπως π.χ. γυναίκα εργαζόμενη, γυναίκα επιχειρησιακό στέλεχος, γυναίκα πολιτικός, κ.τ.λ.

Προς το σκοπό αυτό επιλέχθηκε το δημοτικό τραγούδι «Του γεφυριού της Άρτας», «ο Ερωτόκριτος» του Βιτσέντζου Κορνάρου, «ο Ζητιάνος» του Α.Καρκαβίτσα, «Μάνα και γιός» του Νικηφόρου Βρεττάκου και «Ευγενία Γκραντε» του Ονορέ ντε Μπαλζάκ.

Μέθοδος έρευνας

Πριν αρχίσει το πρόγραμμα της διδακτικής παρέμβασης η τάξη είχε ευαισθητοποιηθεί με τρία ερευνητικά εργαλεία «ο εαυτός μου στην ηλικία των 30 ετών», «ο επιτυ-

χημένος άντρας-η επιτυχημένη γυναίκα», «η οικογενειακή ζωή, αρμοδιότητες και δραστηριότητες», με το σχολιασμό των αποτελεσμάτων καθώς και με τη συζήτηση που ακολούθησε. Κατά τις διδακτικές παρεμβάσεις και πριν αρχίσει η επεξεργασία των κειμένων τα παιδιά χωρίζονταν σε μικρές μικτές ομάδες των πέντε ή έξι παιδιών και αφού τοποθετούσαν τα θρανία σε τετραγωνική διάταξη κάθονταν γύρω από αυτά, για να μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις ευκολότερα.

Έδινά κάθε φορά ένα ερωτηματολόγιο που είχε επίκεντρο τη γυναικεία παρουσία στο κείμενο. Μερικά από αυτά τα ερωτήματα ήταν και τα παρακάτω

Ερωτηματολόγιο

- Ποια είναι η κοινωνική τάξη και η οικονομική κατάσταση της γυναίκας;
- Ποιά είναι η μόρφωση της και τα ενδιαφέροντα της;
- Ποιοί είναι οι ρόλοι της στην οικογένεια και στην κοινωνία;
- Ποιά είναι τα χαρακτηριστικά της και οι αξίες της;
- Πώς την αντιμετωπίζουν τα αλλά πρόσωπα του διηγήματος ή του ποιήματος;
- Πώς τη βλέπει ο αφηγητής-ποιητής;
- Υπάρχει ποικιλία γυναικείων προτύπων στα κείμενα;
- Ποιοί γυναικείοι τύποι προβάλλονται, ποιοι απουσιάζουν και γιατί;

Συμπεράσματα

Για την καταγραφή και ανάλυση της γυναικείας παρουσίας στα Κ.Ν.Α χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος ανάλυσης περιεχομένου και τα κείμενα διαιρέθηκαν σε τρεις χρονικές περιόδους: 10ος-18ος αιων., 19ος αιώνας και 20ος, για να διαπιστωθούν τυχόν κοινωνιολογικές αλλαγές από εποχή σε εποχή.

Συμπεράσματα: Η πρώτη διαπίστωση ήταν ότι πολύ λίγα κείμενα σε σχέση με το σύνολο του βιβλίου αναφέρονταν σε γυναικείες προσωπικότητες και έτσι δεν υπήρχουν πολλά περιθώρια επιλογής. Οι γυναίκες συγγραφείς-ποιήτριες ήταν ελάχιστες και όπου υπήρχαν δεν διαπραγματεύονταν γυναικείες προσωπικότητες

Η κοινωνική τους προέλευση ήταν από χαμηλά (Ζητιάνος), μεσαία (του γιοφυριού της Άρτας, Ευγενία Γκραντε) και υψηλά (Ο Ερωτόκριτος) κοινωνικά στρώματα, ενώ στο ποίημα «μανά και γιος» η κοινωνική προέλευση είναι ακαθόριστη (εξάλλου είναι και το μοναδικό κείμενο που αποτελεί ένα ύμνο στη γυναίκα-μάννα και εξαιρεί την πρόσφορα της κατά τη διάρκεια του αλβανικού έπους).

Η μόρφωση τους σε όλα τα κείμενα είναι ανύπαρκτη έως ασαφής και τα ενδιαφέροντα τους περιορίζονται στα του πατρικού οίκου τους ή στη δημιουργία δικής τους οικογένειας. Η μόνη εξαίρεση και σ' αυτό το ζητούμενο είναι η μάννα του ποιήματος του Νικηφόρου Βρεττάκου, η οποία παίρνει ενεργό μέρος στο αλβανικό έπος κάνοντας τιτάνιο αγώνα στο πλευρό των ελλήνων πολεμιστών. Βέβαια, από τον τίτλο και μόνο του ποιήματος αντιλαμβανόμαστε ότι αυτή η συμμετοχή της έχει να κάνει με το ένστικτό της ως μητέρα, για να ανακουφίσει το γιο της και όχι για λόγους ιδεολογίας.

Οι ρόλοι τους οποίους γενικά αναλαμβάνει είναι της συζύγου, της κόρης, της υποψήφιας νύφης, της μάνας. Η κοινωνικότητά της εξαντλείται στα όρια της παρέας (Ζητιάνος), όπου εκεί παρουσιάζεται εύθυμη, δηκτική, προληπτική και δεισιδαίμων και με μόνη κρυφή επιθυμία το γάμο και την αποκατάστασή της. Στην Ευγενία Γκραντε τη βλέπουμε να συμμετέχει ως υπάκου-

η κόρη-υποψήφια νύφη στη γιορτή που διοργανώνεται για τα γενέθλιά της, αλλά και πάλι με απώτερο στόχο να επιδειχθεί από την οικογένεια ως ανταλλάξιμο εμπόρευμα του γάμου της.

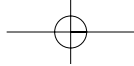
Τα χαρακτηριστικά της ως συζύγου είναι η ομορφιά, η ευγένεια, η πίστη και η αφοσίωση στον άντρα της, η καλοσύνη και η εργατικότητα της, η προθυμία αλλά και η αφέλειά της (του γεφυριού της Άρτας). Στόχος της είναι να εξυπηρετεί και να στηρίζει το σύζυγό της προσθέτοντας με τη στάση της κοινωνικό κύρος σ' αυτόν. Ποτέ δε ζητάει τίποτε από αυτόν, αλλά τηρεί μια μεγαλειώδη αξιοπρέπεια, (Ευγενία Γκραντε) ακόμα και στην ανέχεια που της επιβάλλει ο συζυγος. Ως υποψήφια νύφη-κόρη στον «Ερωτόκριτο» είναι όμορφη, γλυκιά, χαριτωμένη, ευγενική, συνετή και γνωστική, τακτική, αγνή και καλή. Υποτάσσεται στη θέληση του πατέρα ο οποίος δε διστάζει να τη φυλακίσει, γιατί προβάλλει διαφορετική άποψη στο θέμα του γάμου της. Στο «Ζητιάνο» η υποψήφια νύφη-κόρη είναι αμόρφωτη, αφελής, ευκολόπιστη, πιστεύει στα μαγικά βότανα και ξόρκια, πέφτει εύκολα θύμα του έξυπνου άντρα-απατεώνα (Τζιριτόκωστας) και μοναδικός σκοπός της ζωής της είναι ο γάμος, ενώ τον υποψήφιο γαμπρό τον δέχεται άκριτα αφού είναι η επιλογή του πατέρα της.

Ως μάνα είναι υπερπροστατευτική, και στο παρασκήνιο εργάζεται για την αποκατάσταση της κόρης (Ζητιάνος, Ευγενία Γκραντε), ενώ για το γιο της δε διστάζει να φτάσει στη πρώτη γραμμή του πυρός (μανά και γιος).

Ο άνδρας (σύζυγος) συνήθως εκμεταλλεύεται την αφοσίωση της γυναίκας του, για να πετύχει τις φιλοδοξίες του (του γεφυριού της Άρτας, Ευγενία Γκραντε) και την εξαπατά. Αλλά και θύματα απάτης πέφτουν οι γυναίκες στο Ζητιάνο του Καρκαβίτσα, από ένα πλανόδιο απατεώνα. Ο πατέρας πάντοτε είναι κυριαρχικός και αυταρχικός, δεν δέχεται αντιρρήσεις και στον Ερωτόκριτο η σχέση με την κόρη του είναι συγκρουσιακή.

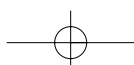
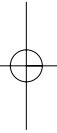
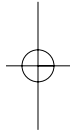
Ο αφηγητής-ποιητής διαφοροποιεί την οπτική του γωνία ανάλογα με την ηλικία της γυναίκας. Έτσι εγκωμιάζει την ομορφιά, την χάρη, την ευγένεια, την φρονιμάδα, όταν πρόκειται για γυναίκα μικρής ηλικίας, ενώ τη διακωμωδεί με καυστικά σχόλια, όταν είναι μεγαλύτερης ηλικίας προβάλλοντας την αντίληψη ότι η γυναίκα χάνει τη γοητεία της μετά από ορισμένη ηλικία (Ευγενία Γκραντε). Διαφορετική εντελώς είναι η άποψη του Νικηφόρου Βρεττάκου για τη γυναίκα στο μανά και γιος, όπου την ταυτίζει με την Παναγιά της δίνει μια υπόσταση υπερκόσμια, θεϊκή, ηρωική, τιάνια. Δε στέκεται σε εξωτερικά χαρακτηριστικά, αλλά στο ψυχικό σθένος, στη δύναμη της μητρικής αγάπης. Στο ποίημα αυτό η μάνα-ελληνίδα γράφει ιστορία.

Από τα κείμενα απουσιάζουν εντελώς η γυναίκα εργαζόμενη, η γυναίκα επιστή-

μων, η ανύπαντρη μητέρα, η διαζευγμένη γυναίκα, η χειραφετημένη κόρη, η γυναίκα υπηρεσιακό στέλεχος, η γυναίκα πολιτικός, κ.λ.π.

Η έρευνα των Κ.Ν.Λ. απέδειξε ότι οι αλλαγές στη κοινωνική θέση της γυναίκας γίνονται με πολύ αργούς ρυθμούς. Βέβαια, από το στοίχειωμα της γυναίκας, (δημοτικό) που τοποθετείται στις αρχές της Λογοτεχνίας μέχρι την ηρωική προσφορά της στο έπος του Σαράντα (20ος αιώνας) υπάρχει πολύ μεγάλη απόσταση και διάφορα. Ίσως το ποίημα να αποτελεί τη μοναδική εξαίρεση, γιατί όλα τα άλλα ενδιάμεσα κείμενα αναπαράγουν τους ίδιους στερεότυπους ρόλους, ανεξάρτητα από τις κοινωνικές συνθήκες της εποχής τους.

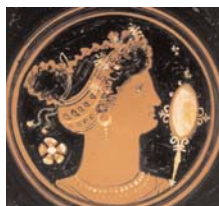

2ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΑΜΟΥ

Τάξη: Γ΄ Τμήμα: 2ο

ΘΕΜΑ: «Η γυναίκα και ο ρόλος της στην αρχαία ελληνική κοινωνία»

Σχολικό έτος 2003-2004

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Ζάρρα Ζωή

ΘΕΜΑ: Η γυναίκα και ο ρόλος της, ως συζύγου - γυναίκας και μητέρας, στην αρχαία ελληνική κοινωνία - σύγκριση αντίστοιχα με το ρόλο του άνδρα, όπως διαφαίνεται στην τραγωδία του Ευριπίδη «ΕΛΕΝΗ».

Κριτήρια επιλογής του θέματος

Αφορμή για την επιλογή του θέματος αποτέλεσε το εισαγωγικό σχόλιο του διδακτικού βιβλίου, Ευριπίδη «ΕΛΕΝΗ», Γ΄ Γυμνασίου του ΟΕΔΒ, σελίδα 30-31.

Συγκεκριμένα αναφέρεται στο σχολικό εγχειρίδιο το εξής: «Ο Ευριπίδης αναφέρεται στην Ελένη σε πολλά έργα του και ιδιαίτερα στις «Τρωάδες» και τον «Ορέστη». Σε όλα τα δράματά του που σχετίζονται με τον Τρωικό κύκλο τα πρόσωπα που μιλούν γι' αυτήν την παρουσιάζουν ως γυναίκα φιλάρεσκη, ερωτοπαθή με πολλά ελαττώματα και χωρίς τις γυναικείες αρετές, όπως η συζυγική πίστη και η προσήλωση στην οικογενειακή ζωή. Ο ποιητής όμως δεν φαίνεται να συμφωνεί με τις απόψεις των προσώπων αυτών και δεν συμεριζείται απόλυτα την παγιωμένη παράδοση που ήθελε την Ελένη ένοχη για μοιχεία και άμεσα υπεύθυνη για ένα καταστροφικό πόλεμο που προξένησε πολλά δεινά στους Έλληνες. Θεωρεί την Ελένη θύμα του έρωτα για τον οποίο πρόδωσε ένα σύζυγο που δεν επέλεξε η ίδια, αλλά της επέβαλαν οι κοινωνικές συνθήκες της εποχής της. Στην τραγωδία Ελένη ο Ευριπίδης εκφράζει μια διαφορετική θέση σχετικά με την προσωπικότητα της Ελένης και παίρνει καθαρά θετική στάση απέναντί της».

Σκοποί και Στόχοι

Κύριο στόχο του παρεμβατικού μαθήματος αποτέλεσε η διερεύνηση των αντιλήψεων για τη θέση της γυναίκας γενικότερα στην αρχαιότητα και η σύγκρισή της με τη σημερινή θέση, εντοπισμός στερεότυπων αντιλήψεων και στάσεων και επισήμανση της εξέλιξης της κοινωνίας στο θέμα αυτό.

Προβληματισμός των μαθητών πάνω στις στερεότυπες αντιλήψεις και προκαταλήψεις που βιώνουμε μέχρι σήμερα.

Εναισθητοποίηση των μαθητών πάνω σε θέματα ισότητας των δύο φύλων στους διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους που καλούνται να παίξουν στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Ενθάρρυνση και παρότρυνση των μαθητών να εκφράσουν την άποψή τους, τις δι-

κές τους θέσεις ξεφεύγοντας έτσι από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας, που θέλει τον καθηγητή αυθεντία και το μαθητή ακροατή και αποδέκτη, στη συνεργατική διδασκαλία, όπου καθηγητής και δάσκαλος είναι συνεργευνητές και η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από το διάλογο.

Διαμόρφωση κριτικής στάσης και σκέψης των μαθητών απέναντι σε κατεστημένες απόψεις, διαμόρφωση ισορροπημένων αυριανών πολιτών ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Πορεία

Αρχικά το τμήμα που έχει συνολικά δεκαέξι μαθητές(10 κορίτσια και αγόρια) χωρίστηκε σε τρεις ομάδες των πέντε παιδιών η καθεμία και σε κάθε ομάδα ορίστηκε ένας επικεφαλής. Και οι τρεις ομάδες αποτελούνταν από κορίτσια - αγόρια.

Μοιράστηκαν στους μαθητές φωτοτυπημένες σελίδες από τα βιβλία: του Καρζή Θ. «Η γυναίκα στην αρχαιότητα (Προϊστορία - πολιτισμοί Αν. Μεσογείου-Ελλάδα - Ρώμη)», Φιλιππότη, και του Mosse C. «Η γυναίκα στην Αρχαία Ελλάδα», μτφρ. Α. Στεφανής, Αθήνα 2002, παλαιότερες μαθητικές εργασίες και μελετήθηκε η θέση της γυναίκας στην Αρχαία Ελλάδα. Μέσα από τις συγκεκριμένες πηγές οι μαθητές επισήμαναν τα εξής: Πολιτικά δικαιώματα είχαν μόνο οι άνδρες, οι γυναίκες δεν είχαν ενεργό συμμετοχή, δεν έβγαιναν από το σπίτι τους παρά μόνο για να συμμετάσχουν σε κάποιες θρησκευτικές εκδηλώσεις ή να εκτελέσουν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Οι άνδρες μπορούσαν να ψηφίζουν και να ψηφίζονται, περνούσαν τη μέρα τους στην αγορά ή στο γυμναστήριο και διασκέδαζαν στα συμπόσια που παρέθεταν φίλοι τους. Οι γυναίκες, αν και ήταν ελεύθερες δεν είχαν θέση αναγνωρισμένη, έμεναν στο σπίτι τους και επέβλεπαν τα του σπιτιού. Ενώ έπαιζαν ζωτικό ρόλο στην αναπαραγωγή, δεν είχαν το δικαίωμα να επιλέξουν το σύζυγο, δεν είχαν στη διάθεσή τους καμία περιουσία, δεν είχαν δικαίωμα σε παραγωγική δουλειά και βρίσκονταν πάντα υπό την κηδεμονία ενός άνδρα(του πατέρα, του συζύγου ή του γιου).

Ακολουθως, συνδυάστηκαν οι ανωτέρω πληροφορίες με την εποχή και τον τόπο (Αθήνα) που παίχτηκε η τραγωδία, ώστε να γίνει κατανοητό το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο απευθύνονταν. Συγκεκριμένα η τραγωδία γράφτηκε το 412π.Χ. οπότε η Αθηναϊκή κοινωνία και ο ρόλος των δύο φύλων μέσα σ' αυτήν ήταν όπως παρουσιάστηκε παραπάνω.

Αφού μελετήθηκε η υπόθεση της τραγωδίας στο σύνολό της, εντοπίστηκαν οι στίχοι που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στη γυναίκα και στο ρόλο της, αντίστοιχα με το ρόλο του άνδρα και καταγράφηκαν από τους μαθητές. Στο εξής οι στίχοι αυτοί, συγκεντρωμένοι και καταγεγραμμένοι πλέον, αποτέλεσαν το εργαλείο στα χέρια των μαθητών, προκειμένου να εργαστούν στο συγκεκριμένο θέμα. Μετά από προσεκτική μελέτη των στίχων, και με τη βοήθεια του καθηγητή, έγινε επιμερισμός των θεμάτων και ακολούθησε επεξεργασία του κάθε θέματος από κάθε ομάδα μαθητών.

Το ενδιαφέρον των μαθητών επικεντρώθηκε στους εξής θεματικούς άξονες:

- Γυναίκα και γάμος
- Χαρακτήρας της γυναίκας (στερεότυπες αντιλήψεις).
- Γυναίκα σύζυγος.
- Γυναίκα και πένθος.
- Γυναίκα και ηθική.

Βιβλιογραφία

1. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, Τόμος Γ1 και Γ2.
2. Mosse, C, Η Γυναίκα στην Αρχαία Ελλάδα, (μτφρ. Α. Στεφανής), Αθήνα 2002.
3. Πετροπούλου Α. «Οικογενειακοί θεσμοί» στο Μήλιος Α. και άλλοι, Δημόσιος και ιδιωτικός Βίος στην Αρχαία Ελλάδα I: Από την αρχαιότητα ως τα Βυζαντινά χρόνια, τόμ. Α, (Πάτρα 2000)
4. Harrison, J.E., Προλεγόμενα στη μελέτη της Ελληνικής Θρησκείας: Αρχαίες Ελληνικές Γιορτές, (μτφρ. Ε. Παπαδοπούλου), Αθήνα 1996.
5. Reinsberg, C., Γάμος, Εταίρες και παιδεραστία στην Αρχαία Ελλάδα, (μτφρ. Δ. Γ. Γεωργοβασίλης και Μ. Pfreimter), Αθήνα 1999.
6. Andrews A.(1987), Αρχαία Ελληνική κοινωνία.
7. Flaceliere, R. (1995), Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Αρχαίων Ελλήνων.